

Н. КУШНАРЕНКО,

завідувачка кафедри книгознавства та фондознавства,
проректор з наукової роботи ХДАК, д-р пед. наук, професор

Вагомий внесок у розвиток документознавства

(Швецова-Водка Г. М. Документознавство: Навч. посібник / Г. М. Швецова-Водка. –
К.: Знання, 2007. – 398 с. – (Вища освіта XXI століття))

Курс «Документознавство» – фундаментальна навчальна дисципліна, яка забезпечує підготовку фахівців зі спеціальностей «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія», «Документознавство та інформаційна діяльність». Зміст рецензованого посібника побудований на системі поглядів, що трактують документ як доволі широке теоретичне поняття, наукову категорію, що є головною для дисциплін, які вивчають систему документних комунікацій суспільства. Курс спрямований на розвиток широкого професійного мислення майбутніх фахівців документно-комунікаційної сфери, на підготовку кадрів, здатних вільно орієнтуватися в розмаїтті документів, що функціонують в інфосфері, кваліфіковано управляти документними ресурсами суспільства. Знання про загальні властивості будь-яких видів документів сприятимуть розширенню світогляду майбутніх фахівців документно-комунікаційної сфери.

Змістове наповнення посібника – закономірний результат активізації документознавчих досліджень представників української наукової школи, їх пошуків щодо формування теоретико-методологічних засад узагальнювальної науки про документ в усіх його проявах.

Структура посібника логічна, спрямована на послідовне ознайомлення студентів з теоретичними питаннями документознавства, загальним та частковим у функціонуванні об'єкта пізнання. Навчальний посібник складається з двох частин: «Основи теорії документа» і «Книга як вид доку-

мента»; перша частина поділена на вісім тем, друга – на п'ять.

Перша частина посібника присвячена розкриттю таких важливих аспектів документознавства, як визначення поняття «документ» та інших складових соціальної інформаційно-комунікаційної системи, а також соціальних функцій, властивостей та ознак документа, його інформаційної, знакової та матеріальної складових, класифікації документа. Тема «Класифікація документа» в узагальненому вигляді знайомить студентів із великим розмаїттям документів, що розрізняються за знаковою системою запису інформації, особливостями її матеріального носія, характеристиками інформаційної складової документа, обставинами його побутування у зовнішньому середовищі. Перша частина закінчується характеристикою документознавства як науки: основні етапи його розвитку, об'єкт, предмет і структура, місце документознавства в системі наук, методи документознавства.

Друга частина посібника містить характеристику книги як виду документа, з урахуванням викладених у попередньому розділі уявлень про систему соціальної інформаційної комунікації, функції, властивості та види документа і порівнянням з ними визначень книги, її функцій та властивостей. Органічною складовою розділу є виклад типології книги – від її загальних понять до характеристики типів і жанрів літератури та видів друкованих видань.

Слід відзначити, що посібник Г. М. Швецової-

Водки «Документознавство» відбиває певні досягнення у дослідженнях вітчизняних фахівців, що має важливе значення для підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів інформаційних посередників у системі соціальних комунікацій. Змістове наповнення посібника свідчить про наявність багатьох теоретичних новацій, які дають певний імпульс для подальшого розвитку цієї навчальної дисципліни і заслуговують на осмислення й засвоєння студентами.

Посібник має розгалужений допоміжний довідковий апарат. Кожний його розділ закінчується «Завданнями та запитаннями для самоконтролю». Згадування прізвищ тих чи інших науковців або цитованих праць супроводжуються підрядковими бібліографічними посиланнями, що значно полегшує ознайомлення з ними студентів, залучає останніх до осмисленого сприйняття тих чи інших наукових положень, входження у процес наукових пошуків і свідомого вироблення власної позиції. Крім підрядкових посилань посібник містить окремий список літератури на допомогу вивченню курсу «Документознавство».

Орієнтуванню в основному тексті посібника сприятимуть предметний та іменний допоміжні покажчики. Перший з них практично замінює термінологічний словник, бо відсилає до визначень термінів, поданих в основному тексті посібника. Другий допомагає швидко знайти посилання на різних авторів, згадуваних у посібнику, що надзвичайно важливо при розгляді теоретичних питань.

Основний текст посібника супроводжується таблицями і рисунками, які унаочнюють викладений матеріал. «Зміст» посібника чітко структурований, що сприяє орієнтуванню в основному тексті. Видавниче оформлення посібника (наявність колонтитулів) також підвищує його дидактичні та довідкові можливості.

Загалом навчальний посібник Г. М. Швецової-Водки відображає досягнення загального документознавства останнього десятиріччя. Він містить багато нового матеріалу, а також того, що вже пройшов апробацію у попередніх публікаціях автора. Виявлено і проаналізовано багато джерел,

висловлена власна думка. Разом з тим, дозволимо собі висловити деякі зауваження, можливо, дискусійні.

Найперше – посібник не відображає всього змісту документознавства. Він не містить детальної (а не тільки класифікаційної) характеристики неопублікованих документів, у тому числі управлінських і наукових, а також опублікованих нормативних, патентних, електронних документів тощо. Можна сказати, що зі всього змісту документознавства посібник відображає тільки загальне документознавство, залишаючи поза увагою спеціальне документознавство. Навіть із загального документознавства відображена тільки теорія документа. Не розглянуто багато аспектів, що становлять сутність нової науки про документ у всіх його проявах, зокрема основні процеси життєвого циклу документа, особливості документних потоків і ресурсів.

Недостатньо обґрунтованим є детальний виклад визначення і типології книги, зокрема типів і жанрів літератури. Бажано більш аргументовано розглянути співвідношення документознавства і книгознавства.

Дискусійним є твердження про співвідношення понять «інформація» і «знання», а також їх визначення. Невдало, на нашу думку, визначено головну функцію документа – «соціально-комунікаційно-інформаційна». Дискусійним є також твердження про те, що п'ять загальних функцій документа (у тому числі управлінська і меморіальна) притаманні всім видам документів. Ознаки і властивості документа часто-густо дублюють одне одного, збігаються.

Стиль викладу матеріалу здебільшого монографічний, а не навчальний, хоча є частини, де переважає інструктивний стиль. Цитування і посилання значно утруднюють сприйняття матеріалу. Серед багатьох порівнянь губиться сутність, яку треба чітко донести до студента.

Незважаючи на висловлені зауваження вважаємо, що навчальний посібник Г. М. Швецової-Водки буде корисним як викладачам, так і студентам.